

Anvisning om tillsynen över förpackat vatten

Anvisning om tillsynen över förpackat vatten

24.2.2017

Evira anvisning 17057/1 sv

Eviras anvisning 17057/1 sv
Tagen i bruk 2.3.2017

Enheten för produktsäkerhet

Godkänd av Annika Nurttila

Föredragen av Merja Virtanen

Mer information

Innehåll

1 HUR ANVISNINGEN TILLÄMPAS	4
1.1 Lagstiftning.....	5
2 ALLMÄNT OM FÖRPACKAT VATTEN	6
2.1 Definitioner.....	6
3 HUSHÅLLSVATTEN	9
3.1 Anmälan om verksamheten.....	9
3.2 Förutsättningar för verksamheten.....	9
3.3 Kraven på vattnets kvalitet och analyser	9
3.4 Behandling av vattnet.....	10
3.5 Märkningarna på förpackningarna	11
3.6 Regelbunden tillsyn över verksamheten	11
4 KÄLLVATTEN	11
4.1 Anmälan om verksamheten.....	11
4.2 Förutsättningar för verksamheten.....	11
4.3 Kraven på vattnets kvalitet och analyser	12
4.4 Behandling av vattnet.....	14
4.5 Märkningarna på förpackningarna	14
4.6 Regelbunden tillsyn över verksamheten	15
5 NATURLIGT MINERALVATTEN	16
5.1 Anmälan om verksamheten.....	16
5.2 Förutsättningar för verksamheten.....	16
5.3 Kraven på vattnets kvalitet och analyser	17
5.4 Behandling av vattnet.....	17
5.5 Märkningarna på förpackningarna	18
5.6 Regelbunden tillsyn över verksamheten	19
7 EGENKONTROLLEN OCH AVVIKANDE ANALYSRESULTAT	21
BILAGOR.....	22

1 HUR ANVISNINGEN TILLÄMPAS

ANVISNINGEN OM TILLSYVEN ÖVER FÖRPACKAT VATTEN TILLÄMPAS PÅ

- Förpackat hushållsvatten
- Förpackat källvatten
- Förpackat naturligt mineralvatten

I denna anvisning behandlas tillsynen över förpackat hushållsvatten, förpackat källvatten och förpackat naturligt mineralvatten och kvalitetskraven och kvalitetsrekommendationerna som gäller sådant vatten för livsmedelsgästiftningens del och kraven som ställts på förpackningsverksamheten. I denna anvisning har inte heltäckande beskrivits alla punkter i kraven i lagstiftningen som gäller ovan nämnda produkter och därför är det viktigt att vid sidan om anvisningen också ta del av själva lagstiftningen.

För att man ska förstå tillsynen över vatten som helhet har i anvisningen också delvis tagits med lagstiftning som getts med stöd av hälsoskyddslagen (763/1994), eftersom anmälnings-/godkännandeprocessen i praktiken sköts i den kommunala tillsynsenheten samtidigt för bägge lagstiftningarnas del. I regel har vid behov ändå endast hänvisats till de [anvisningar I-III om hur förordningen om hushållsvatten ska tillämpas](#) som publicerats på webbplatsen till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården Valvira.

I fråga om analyserna som ska göras av förpackat vatten hänvisas till lagstiftningen där krav och rekommendationer har givits för analysernas del och alla analyskyldigheter har således inte upprepats i anvisningen. Som bilaga (Bilaga 1) till anvisningen följer en sammandragstabell över de mikrobiologiska och kemiska kvalitetskraven och kvalitetsrekommendationerna som olika författningar ställer på olika typer av förpackat vatten.

Denna anvisning gäller inte förpackat industriellt mineralvatten, eftersom lagstiftningen om förpackat vatten inte gäller industriella mineralvatten. Industriella mineralvatten klassificeras som livsmedel som berikats med mineraler. Eftersom industriella mineralvatten tidigare ansågs omfattas av lagstiftningen om förpackat vatten, har uteslutandet av dem i denna anvisning klargjorts i punkt 5.2 (underrubrik Industriella mineralvatten) i denna anvisning.

En myndighets verksamhet ska bygga på den befogenhet som föreskrivs i lag och lagen ska följas i myndighetens verksamhet. Myndighetens anvisningar är till sin rättsliga natur inte bindande för andra myndigheter eller företagare. I sista hand avgörs frågor som gäller tillämpandet av lagstiftningen av en domstol.

I denna anvisning ingår såväl direkta citat ur lagstiftningen som tolkningar av hur lagstiftningen ska tillämpas. Direkta citat ur lagstiftningen har i denna text åtskilts med *kursiv*. Tolkningarna som framförs i anvisningen är Livsmedelssäkerhetsverket Eviras synpunkter på hur lagstiftningen borde tillämpas.

1.1 Lagstiftning

Lagstiftningen som gäller förpackat hushållsvatten, förpackat källvatten och förpackat naturligt mineralvatten har sammanförts i tabellen nedan. Lagstiftningen som ska följas är i fråga om ovan nämnda vattentyper delvis den samma för alla, men till dels inte den samma.

- Livsmedelslag [23/2006](#).
- Jord- och skogsbruksministeriets förordning om förpackat vatten [166/2010](#).

Med JSM:s förordning om förpackat vatten har i Finland verkställts Europaparlamentets och rådets direktiv [2009/54/EG](#) (nedan EU-direktivet) om naturliga mineralvatten och källvatten och Europeiska kommissionens direktiv [2003/40/EG](#) (nedan EU-direktivet) om fastställande av förteckningen över, gränsvärden för halter av och märkningsuppgifter för beståndsdelarna i naturligt mineralvatten samt villkor för behandling av naturligt mineralvatten och källvatten med ozonberikad luft.

- Europeiska kommissionens förordning [115/2010](#) (nedan EU-förordningen) gäller användningen av aktiverad aluminiumoxid för att avlägsna fluorid från mineralvatten och källvatten.
- Hälsoskyddslag [763/1994](#).
- Social- och hälsovårdsministeriets förordning [SHMf 1352/2015](#) (nedan förordningen om hushållsvatten)

Obs! Förordningen om hushållsvatten tillämpas på förpackat hushållsvatten och förpackat källvatten. Lagstiftningen om hushållsvatten tillämpas inte alls på naturligt mineralvatten.

Med förordningen om hushållsvatten har Europarådets direktiv 98/83/EG (det s.k. dricksvattendirektivet) och Europarådets direktiv 2013/51/EURATOM (det s.k. radioaktivitetsdirektivet) trätt ikraft på nationell nivå.

- Europaparlamentets och rådets förordning [1169/2011](#) (nedan EU:s förordning om livsmedelsinformation).

Obs! Krav på märkningarna på förpackningarna till förpackat vatten har ställts också i de nationella förordningarna 166/2010 och 834/2014 från JSM och på förpackningarna till förpackat källvatten och naturligt mineralvatten i EU-direktiven 2009/54/EG och 2003/40/EG jämte EU-förordningen 115/2010.

2 ALLMÄNT OM FÖRPACKAT VATTEN

2.1 Definitioner

Förpackat vatten

Med förpackat vatten avses naturligt mineralvatten, källvatten eller hushållsvatten som är avsett att överlåtas till konsumenter eller storhushåll förpackat i flaska eller behållare (JSM 166/2010).

Som förpackat vatten räknas i detta sammanhang också dricksvattenautomater som inte är direkt kopplade till hushållsvattennätet och från vilka vatten överlåts till konsumenten. Av överlåtelsen förutsätts ingen vederlagsskyldighet. Att en dricksvattenautomat tolkas som förpackat vatten avviker från tolkningen av andra livsmedel som överlåts från en automat och som i regel betraktas som oförpackade livsmedel. Källvatten och naturligt mineralvatten ska ändå förpackas vid sin källa och sådant vatten kan inte saluhållas oförpackat och det leder till ovan nämnda tolkning.

I undantagssituationer kan vattenverken bli tvungna att distribuera hushållsvatten i behållare av olika storlek. Sådant hushållsvatten betraktas inte som förpackat vatten. Tillsynen över sådant vatten sker i enlighet med förordningen 1352/2015 om hushållsvatten (Valviras anvisning III om hushållsvatten).

Hushållsvatten

Med *hushållsvatten* avses *allt vatten*;

a) som är avsett för dryck, för matlagning eller för andra hushållsändamål, oavsett om vattnet tillhandahålls genom ett distributionsnät, från en tankbil eller tankbåt, i flaskor eller i cisterner eller om vattnet tas med vattenanvändarens egna anordningar;

b) som används i en livsmedelslokal enligt livsmedelslagen för tillverkning, bearbetning eller förvaring av livsmedel eller utsläppande av livsmedel på marknaden (HsL 16 §, ???/1994, ändring 942/2016);

Som hushållsvatten betraktas dock inte naturligt mineralvatten eller vatten som används för medicinska syften och inte heller vatten som används uteslutande för klädtvätt eller städning, för att tvätta sig med, för sanitetsändamål eller för andra motsvarande ändamål.

Källvatten

Med källvatten avses källvatten enligt definitionen i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/54/EG (JSM 166/2010).

Enligt artikel 9 stycke 4 i direktivet i fråga får uttrycket *källvatten* bara användas om vatten som är avsett att användas som *dricksvatten i sitt naturliga tillstånd och som tappas vid källan och*

- a) som uppfyller de villkor för utvinning som anges i bilaga II, punkterna 2 och 3, vilka ska tillämpas till fullo på källvatten,*
- b) som uppfyller de mikrobiologiska krav som fastställts i artikel 5,*
- c) som uppfyller märkningskraven i artikel 7.2 b och c och i artikel 8,*
- d) som inte utsatts för någon annan behandling än de som avses i artikel 4.*

Källvatten ska också uppfylla bestämmelserna i EU-direktiv 98/83/EG om kvaliteten på dricksvatten. I Finland motsvaras ovan nämnda direktiv av förordningen 1352/2015 (SHM) om hushållsvatten.

Källvatten omfattas sålunda också av definitionen på hushållsvatten.

För själva källan ingår ingen definition i livsmedelslagstiftningen. Enligt allmän kändedom är en källa en plats där grundvatten eller hängande grundvatten tränger upp till markytan, i ett kärr eller i botten av ett vattendrag. Om en inspektör är osäker på om det på riktigt rör sig om källvatten eller vanligt grundvatten, borde saken utredas så att man rådfrågar en sådan myndighet som avses i vattenlagen. En ny källvattentäkt etablerad för kommersiellt ändamål kräver också alltid ett tillstånd av en sådan myndighet som avses i vattenlagen.

Naturligt mineralvatten

Med ”naturligt mineralvatten” avses enligt artikel 5 i EU-direktivet 2009/54/EG mikrobiologiskt hälsosamt vatten som har sitt ursprung i en underjordisk grundvattenyta eller förekomst och som kommer från en källa som tappas från ett eller flera naturliga eller borrhålls uttag (2009/54/EG bilaga 1)

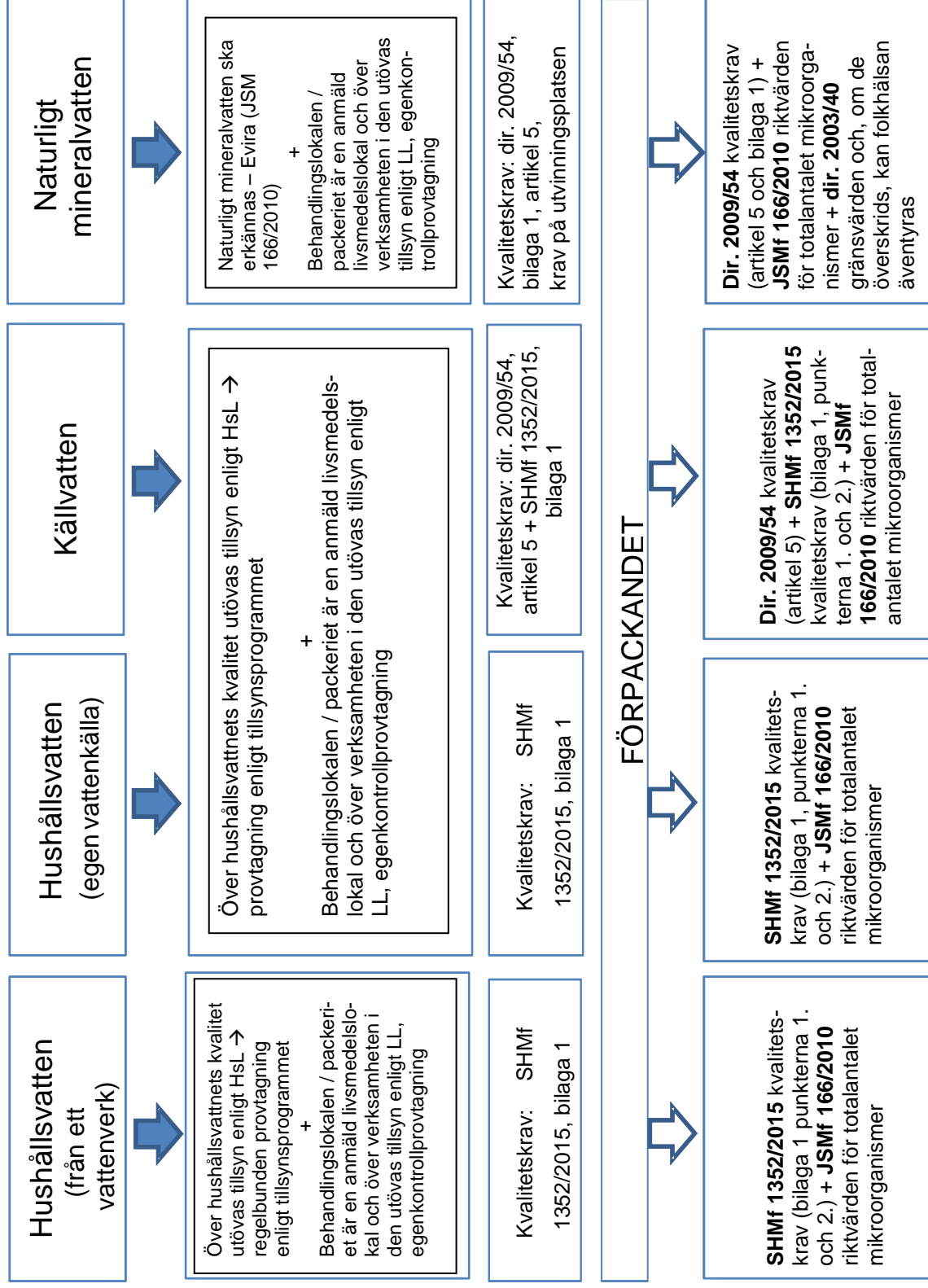
Utsläppande av vatten utvunnet ur marken i Finland på marknaden som naturligt mineralvatten förutsätter att Livsmedelssäkerhetsverket erkänt vattnet som naturligt mineralvatten (JSM 166/2010).

Införsel av naturliga mineralvatten som härstammar från tredje länder till den finska marknaden förutsätter att vattnet erkänts som naturligt mineralvatten i en medlemsstat i EU eller i en EFTA-stat som är part i EES-avtalet (Island, Liechtenstein, Norge). Om naturligt mineralvatten som härstammar från tredje länder införs direkt till Finland, är det Evira som svarar för erkännandet.

Naturliga mineralvatten får utvinnas och buteljeras endast på det sätt som avses i det ovan nämnda direktivet och vattnet ska uppfylla de kvalitetskrav som framgår av detta direktiv.

- Naturligt mineralvatten med naturlig kolsyra
betyder vatten vars innehåll av koldioxid från källan efter dekantering, om sådan sker, och buteljering är densamma som vid källan med hänsyn tagen till att koldioxid från samma grundvattennivå eller förekomst vid behov återförs i samma mängd som försvunnit i samband med dessa operationer och med förbehåll för sedvanliga tekniska toleranser (2009/54/EG bilaga 1).
- Naturligt mineralvatten berikat med gas från källan
betyder vatten vars innehåll av koldioxid från samma grundvattennivå eller samma förekomst efter dekantering, om sådan sker, och buteljering är större än den som fastställts vid källan (2009/54/EG bilaga 1).
- Kolsyrat naturligt mineralvatten
betyder vatten som tillsatts koldioxid av annat ursprung än den grundvattennivå eller förekomst som vattnet kommer ifrån (2009/54/EY bilaga 1).

2.2 Schema över kvalitetskrav och kvalitetsrekommendationer som gäller förpackat vatten och över tillsynen över sådant vatten

3 HUSHÅLLSVATTEN

3.1 Anmälan om verksamheten

En livsmedelsföretagare som förpackar hushållsvatten ska innan verksamheten inleds lämna en sådan anmälan om livsmedelslokal som avses i 13 § livsmedelslagen till den kommunala livsmedelstillsynsmyndigheten. Den skriftliga anmälan ska lämnas senast fyra veckor innan verksamheten inleds. Livsmedelstillsynsmyndigheten lämnar en anmälan om företagaren som förpackar hushållsvatten till hälsoskyddsmyndigheten.

Etablering av en ny vattentäkt med tanke på kommersiell exploatering kräver i allmänhet också ett sådant tillstånd från miljötillståndsmyndigheten som avses i vattenlagen (587/2011).

3.2 Förutsättningar för verksamheten

Lokalen där hushållsvatten förpackas, behandlas eller lagras är en livsmedelslokal och den ska sålunda uppfylla de byggnadstekniska, tekniska och funktionella krav som livsmedelagstiftningen förutsätter. Egenkontrollen ska vara tillräcklig i relation till verksamhetens omfattning och karaktär (se punkt 7). Förpackningsmaterialen och märkningarna på förpackningarna ska motsvara kraven (se punkterna 3.5 och 6).

3.3 Kraven på vattnets kvalitet och analyser

Kvaliteten på vattnet och analyserna ska följa förordningen 1352/2015 om hushållsvatten före förpackandet och under marknadsföringen och också uppfylla kraven i förordningen 166/2010 om förpackat vatten under marknadsföringen. Kvaliteten på vattnet ska hanteras med hjälp av egenkontroll utmed hela leveranskedjan.

Det lönar sig för en företagare som använder en egen brunn att göra nödvändiga vattenanalyser innan han beslutar om slutligt inledande av verksamheten. I Finland är det till exempel fluorid, arsenik och uran som typiskt medför problem. Att de konstateras i efterhand efter att verksamheten redan inletts kan göra verksamheten olönsam.

A) Före förpackandet

Före förpackandet utövas tillsyn över vattnets kvalitet såväl i form av myndighetsprover med stöd av hälsoskyddslagen som i form av egenkontrollprover med stöd av livsmedelslagen. Kvaliteten på hushållsvatten som förpackas och analyserna ska följa förordningen 1352/2015 om hushållsvatten. Bestämningsstället är kranen före förpackandet. Mer detaljerad information om analyserna som avses i hälsoskyddslagen finner du i Valviras anvisningar I-III om hur förordningen om hushållsvatten tillämpas.

Livsmedelstillsynsmyndigheten utvärderar om egenkontrollanalyserna som livsmedelslagen förutsätter är tillräckliga med tanke på verksamhetens omfattning och karaktär.

Vid utvärdering av egenkontrollanalysernas frekvens före förpackandet bör följande saker beaktas:

- Verksamhetens omfattning och riskerna i verksamheten
- En eventuell behandling av vattnet i livsmedelslokalen
- Proverna som förordningen om hushållsvatten förutsätter och som tagits med stöd av hälsoskyddslagstiftningen och analyserna som gjorts av dem.

Om proverna som förordningen om hushållsvatten förutsätter och som tagits med stöd av hälsoskyddslagstiftningen tagits nära tidpunkten då verksamheten inleddes, krävs i allmänhet ingen

överlappande provtagning. För de kemiska bestämningarnas del räcker i regel analyserna som hälsoskyddsmyndigheten låtit göra, om det inte har funnits något att anmärka om eller några problem i dem före förpackandet.

I provtagningen bör ändå beaktas att provtagningen som förordningen om hushållsvatten förutsätter och som görs med stöd av hälsoskyddslagen i ett litet vattenverk är relativt gles. En företagare som förpackar vatten från sin egen brunn eller från ett litet vattenverk kan således ha behov att oftare ta sådana egenkontrollprover som livsmedelslagen förutsätter före förpackandet än en företagare som förpackar hushållsvatten som ett stort kommunalt vattenverk levererat.

Med egenkontrollproverna som livsmedelslagen förutsätter säkerställer företagaren kvaliteten på sina egna produkter.

Anvisningar om avvikande resultat och egenkontrollen på allmänt plan i punkt 7.

B) I förpackningen

KVALITETSKRAV OCH KVALITETSREKOMMENDATIONER SOM GÄLLER FÖRPACKAT HUSHÅLLSVATTEN

- SHMf 1352/2015 kvalitetskrav (bilaga 1, punkterna 1. och 2.)
- JDMf 166/2010 riktvärden för totalantalet mikroorganismer

Förpackat hushållsvatten ska följa förordningen 1352/2011 om hushållsvatten i förpackningen utmed hela livsmedelskedjan. Under marknadsföringen tillämpas riktvärdena i JSM:s förordning 166/2010 på de totala antalen mikroorganismer i förpackat hushållsvatten. I egenkontrollen som livsmedelslagen förutsätter ska beaktas att totala antalet mikroorganismer i hushållsvattnet omedelbart efter förpackandet borde vara av samma storleksklass som före förpackandet. Annars försvagas kvaliteten på det förpackade hushållsvattnet för mycket under livsmedelskedjans lopp. Analyserna som ska göras under marknadsföringen görs då bäst just innan datumet infaller.

På förpackningen till förpackat hushållsvatten ska anges minsta hållbarhetstiden (bäst före - datummärkingen). Enligt Eviras handbok om livsmedelsinformation (17068/1) kan ett livsmedel saluhållas och användas också efter "bäst före"-datumet under förutsättning att dess kvalitet inte väsentligt försämrats. Denna regel gäller också för hushållsvatten. Ansvar för hushållsvattnets kvalitet ligger hos den som saluhåller eller överlåter det.

Förpackat hushållsvatten borde också alltid följa kvalitetsrekommendationerna och företagaren ska då ett avvikande resultat visar sig utvärdera om vattnet är säkert och vid behov vidta åtgärder (se punkt 7).

3.4 Behandling av vattnet

Det är möjligt att behandla hushållsvattnet i en livsmedelslokal innan det förpackas, men vattnets kvalitet ska efter behandlingen följa social- och hälsovårdsministeriets förordning 1352/2015. Med behandling av vattnet vill man förbättra vattnets kvalitet för en viss variabels del, men behandlingen får inte till andra delar försämrats vattnets kvalitet som livsmedel. Behandlingen av vattnet ska vara motiverad med att livsmedelns säkerhet säkerställs eller deras egenskaper som livsmedel uppnås. Eventuella ämnen (såsom salter) som tillsätts och kvarstår i hushållsvattnet ska märkas ut i märkningarna på förpackningen på det sätt som lagstiftningen om märkningar på förpackningarna förutsätter. Innan behandlingen inleds eller väsentligt ändras ska livsmedelstillsynsmyndigheten informeras om saken.

3.5 Märkningarna på förpackningarna

I märkningarna på förpackningarna till förpackat hushållsvatten ska ingå:

- 1) De allmänna märkningar som EU:s förordning 1169/2011 om livsmedelsinformation förutsätter
- 2) JSMf 834/2014 om tillhandahållande av livsmedelsinformation till konsumenterna, 4 § (språkkraven) och 5 § (partikoden)
- 3) Uppgift om varifrån vattnet tagits (det räcker med vattenverkets namn)
- 4) Uppgift om behandlingen, om det förpackade hushållsvattnet har behandlats så att dess fysikaliska, kemiska eller mikrobiologiska egenskaper har förändrats.

Kraven på en sådan näringsdeklaration, som avses i EU-förordning 1169/2011, tillämpas inte på förpackat hushållsvatten (bilaga V).

3.6 Regelbunden tillsyn över verksamheten

Över verksamheten i en livsmedelslokal utövas regelbunden tillsyn enligt en livsmedelstillsynsplan som det kommunala miljö- och hälsoskyddet utarbetat. Kontrollernas frekvens och innehåll fastställs utgående från en riskvärdering. Av Eviras anvisning [10503](#) framgår principerna i riskvärderingen i livsmedelslokaler och i fastställandet av kontrollfrekvensen.

I de regelbundna kontrollerna läggs tyngdpunkten på tillsynen över behandlingen av vattnet och omsättandet av egenkontrollen i praktiken. En kontroll av resultaten av analyserna av egenkontrollproverna utgör en väsentlig del av kontrollerna.

Om ett livsmedel eller förhållandena i en livsmedelslokal inte motsvarar kraven, ska livsmedelstillsynsmyndigheten vidta nödvändiga åtgärder. Evira har utarbetat anvisningen [100011](#) om hur administrativa tvångsmedel tillgrips.

Tillsynen som ska utövas på basen av olika lagstiftning kan i tillsynsenheten kombineras med ett och samma besök i sådana fall, då det är ändamålsenligt för att synergifördelar ska uppnås. Ett kontrollprotokoll ska ändå utarbetas skilt för varje enskild kontroll som görs på basen av olika lagar.

4 KÄLLVATTEN

4.1 Anmälan om verksamheten

En livsmedelsföretagare som levererar förpackat källvatten ska innan verksamheten inleds lämna en sådan anmälan om livsmedelslokal som avses i 13 § livsmedelslagen till den kommunala livsmedelstillsynsmyndigheten. Den skriftliga anmälan ska lämnas senast fyra veckor innan verksamheten inleds. Som bilaga till anmälan ska följa en utredning över att kraven som EU-direktiv 2009/54/EG ställer på källvatten uppfylls (se punkt 4.2). Livsmedelstillsynsmyndigheten informerar hälsoskyddsmyndigheten om företagaren som förpackar källvatten.

Etablering av en ny vattentäkt med tanke på kommersiell exploatering kräver i allmänhet också ett sådant tillstånd från miljötillståndsmyndigheten, som avses i vattenlagen (587/2011).

4.2 Förutsättningar för verksamheten

Förutsättningarna för exploatering och utsläppande på marknaden av källvatten framgår av EU-direktiv 2009/54/EG. I direktivet talas om naturligt mineralvatten, men de punkter i direktivet som gäller källvatten framgår av artikel 9 stycke 4 i direktivet. Artiklarna 4-9 och bilaga II, punkt 2 och 3, gäller källvatten.

Källvatten ska buteljeras på utvinningsstället och utrustningen för exploatering av vattnet ska installeras på ett sådant sätt att varje möjlighet till förorening undviks.

- Källan ska skyddas mot föroreningsrisker.
- Källvattnet ska behålla de egenskaper som det har vid källan.
- Uppfordringsanordningar, rörledningar och reservoarer ska vara av inert material dvs. icke reagerande material och byggda för att förhindra kemiska, fysikalisk-kemiska eller mikrobiologiska förändringar av vattnet.
- Exploateringsförhållandena, särskilt utrustningen för diskning och buteljering, ska motsvara hygieniska krav.

Om man konstaterar att källvattnet är förorenat och inte längre motsvarar de mikrobiologiska egenskaper som fastställs i artikel 5 i direktivet, ska förpackandet och annan exploatering av källvattnet omedelbart avbrytas.

Källvatten får inte behandlas på andra sätt än de tillåtna sätten. De tillåtna sätten framgår av punkt 4.4 i denna anvisning.

Lokalen där källvatten förpackas, behandlas eller lagras är en livsmedelslokal och den ska sålunda uppfylla de byggnadstekniska, tekniska och funktionella krav som livsmedelslagstiftningen förutsätter. Egenkontrollen ska vara tillräcklig i relation till verksamhetens omfattning och karaktär (se punkt 7). Förpackningsmaterialen och märkningarna på förpackningarna ska motsvara kraven (se punkt 4.5 och 6).

Källvatten ska förpackas på utvinningsplatsen. Källvatten kan inte transporteras till någon annan plats till exempel i en tankbil för att förpackas där utan att statusen som källvatten upphör att gälla. Enligt kommissionens tolkning kan vattnet ledas via rör till ett ställe där det förpackas, men vattnets kvalitet får inte förändras. Källvatten kan också användas i en livsmedelslokal vid tillverkning av andra livsmedel.

4.3 Kraven på vattnets kvalitet och analyser

Källvattnets kvalitet ska hanteras med hjälp av egenkontroll utmed hela leveranskedjan (uppfordringen, eventuell behandling, förpackandet, lagringen, transporten och saluhållandet). Vattnets väsentliga egenskaper ska analyseras med ackrediterade metoder i ett sådant godkänt laboratorium, som avses i 5 kapitlet livsmedelslagen. Det lönar sig för en företagare som använder en egen brunn att göra täckande analyser av vattnet innan han beslutar om den slutliga placeringen av verksamheten. I Finland är det till exempel fluorid, arsenik och uran som typiskt medför problem. Att de konstateras i efterhand efter att verksamheten redan inletts kan göra verksamheten olönsam.

A) Före förpackandet

Källvatten ska innan det förpackas motsvara kraven och rekommendationerna i såväl EU-direktiv 2009/54/EG (artikel 5) som förordningen om hushållsvatten 1352/2015. Före förpackandet ska vattnets kvalitet analyseras såväl i form av myndighetsprover för hälsoskyddslagens del som vid behov i form av egenkontrollprover för livsmedelslagens del. Bestämmingsstället är kranen före förpackandet.

Med egenkontrollproverna som livsmedelslagen förutsätter säkerställer företagaren kvaliteten på sina egna produkter. Företagarens behov av egenkontrollprovtagning bestäms utgående från verksamhetens omfattning och karaktär. Vid utvärdering av behovet av prover bör följande saker beaktas:

- Verksamhetens omfattning och riskerna i verksamheten
- En eventuell behandling av källvattnet i livsmedelslokalen
- Om undersökningarna som gjorts på basen av förordningen om hushållsvatten gjorts nära tidpunkten då verksamheten inleddes, krävs i allmänhet ingen överlappande provtagning på basen av livsmedelslagen och i provtagningen kan man då koncentrera sig på sådana mikrobiologiska bestämmningar som avses i artikel 5 i EU-direktiv 2009/54/EG.
- För de kemiska bestämmningarnas del räcker i regel analyserna som hälsoskyddsmyndigheten låtit göra, om det inte har funnits något att anmärka om eller några problem i dem före förpackandet.
- I en liten källvattentäkt är provtagningen som förordningen om hushållsvatten förutsätter ändå relativt gles och det borde beaktas då egenkontrollproverna som livsmedelslagen förutsätter och dessas mängd utvärderas.

Anvisningar om avvikande resultat och egenkontrollen på allmänt plan i punkt 7.

B) I förpackningen

KVALITETSKRAV OCH KVALITETSREKOMMENDATIONER SOM GÄLLER FÖRPACKAT KÄLLVATTEEN

- 2009/54/EG, artikel 5 (mikrobiologiska krav)
- 1352/2015 (SHM), bilaga 1, punkt 1 (kemiska och mikrobiologiska kvalitetskrav och kvalitetsrekommendationer)
- 166/2010 bilaga (riktvärden för totalantalet mikroorganismer)

Om kvaliteten på förpackat källvatten ges krav och rekommendationer i tre författningar:

- EU-direktiv 2009/54/EG
- JSM förordning 166/2010
 - förpackat vatten ska vid förpackningstillfället och under marknadsföringen för den kemiska och mikrobiologiska kvalitetsdelens uppfylla kvalitetskraven i förordning 1352/2015 om hushållsvatten.
 - Under marknadsföringen tas totala antalen mikroorganismer (72 h, 20-22 °C och 24 h, 37 °C) ändå ur JSM:s förordning 166/2010.

På förpackningen till förpackat källvatten ska anges minsta hållbarhetstiden (bäst före - datummärkning). Enligt Eviras handbok om livsmedelsinformation ([17068](#)) kan ett livsmedel saluhållas och användas också efter "bäst före" -datumet under förutsättning att dess kvalitet inte

väsentligt försämrats. Denna regel gäller också för källvatten. Ansvaret för källvattnets kvalitet ligger i detta fall hos den som saluhåller eller överlåter vattnet.

Förpackat källvatten borde också alltid följa kvalitetsrekommendationerna och företagaren ska då ett avvikande resultat visar sig utvärdera om källvattnet är säkert och vid behov vidta åtgärder (se punkt 7).

4.4 Behandling av vattnet

Möjligheterna att behandla källvatten är noggrant begränsade. Behandling är tillåtet endast i enlighet med EU-direktiven 2003/40/EG och 2009/54/EG eller EU-förordning 115/2010 som givits med stöd av den. Om behandlingen ska ges information till livsmedelstillsynsmyndigheten som utövar tillsyn.

Tillåtna behandlingar är:

- avlägsnande av järn, mangan, svavelföreningar och arsenik med ozonberikad luft (EU-direktiv 2003/40/EG: förutsättningar för behandling av naturliga mineralvatten och källvatten med ozonberikad luft)

Vattnets sammansättning av karaktäristiska beståndsdelar får inte ändras av behandlingen. Enligt samma princip kan man agera också om vattnet innehåller andra skadliga beståndsdelar. Behandlingsteknikerna ska vara godkända av kommissionen.

- Avlägsnandet av fluorid ur vattnet regleras av EU-förordning 115/2010 om fastställande av villkoren för användning av aktiverad aluminiumoxid för att avlägsna fluorid från mineralvatten och källvatten.

Om källvatten marknadsförs som källvatten, får endast koldioxid tillsättas i vattnet. Gasen som används ska till sin renhet följa EU:s lagstiftning om livsmedelstillsatser. Källvatten kan användas vid tillverkning av andra livsmedel. Desinficeringsbehandling av vattnet är förbjudet. Om åtgärderna i sådana situationer, då källvattnet är mikrobiologiskt förorenat, har berättats i punkt sju i denna anvisning.

4.5 Märkningarna på förpackningarna

Förpackat källvatten ska förses med följande märkningar:

1. De allmänna märkningar som EU:s förordning 1169/2011 om livsmedelsinformation förutsätter (art. 9). Kraven på näringsdeklarationen som förordningen förutsätter tillämpas inte på källvatten (art. 29, bilaga V).
2. Märkningarna som JSMf 834/2014 om tillhandahållande av livsmedelsinformation till konsumenterna, såsom 4 § språkraven och 5 § partikoden.
3. Direktiv 2009/54/EG artikel 9 stycke 4 reglerar också användningen av uttrycket källvatten (1 mom.) och informationen som ska tillhandahållas i märkningarna på förpackningen (stycke c). I märkningarna på förpackningen ska anges
 - a. Platsen där källan utnyttjas och källans namn (artikel 7, stycke 2 b).
 - b. Uppgifter om eventuella behandlingar av vattnet som är tillåtna i enlighet med artikel 4 i direktivet (artikel 7, stycke 2 c.).

Om vattnet behandlats med ozon, ska det förses med märkningen ”Vattnet har genomgått en godkänd behandling med ozonberikad luft” (EU-direktiv 2003/40/EG, artikel 6).

Om fluorid avlägsnats från vattnet i enlighet med EU-förordning 115/2010, ska förpackningen förses med märkningen ”Vatten behandlat med en tillåten adsorptionsmetod” (EU-förordning 115/2010, artikel 4).

4. Källvatten kan marknadsföras under endast en handelsbeteckning (artikel 8, stycke 2). Evira har tolkat saken så, att man med förbudet att använda flera handelsbeteckningar här särskilt avser att den som innehar vattenkällan/förpackar vattnet inte får använda flera varumärken för ett och samma vatten. Att en butikskedja till exempel saluhåller källvatten under sitt eget namn och samtidigt saluhåller samma vatten under förpackarens egen handelsbeteckning anses i princip ändå inte vara användning av flera varumärken. Också i märkningarna på förpackningen till sådant ”private label” -källvatten ska finnas uppgifter om platsen där källan utnyttjas och källans namn och konsumenten får inte vilseledas.

Om källvatten används som råvara i ett livsmedel, kan det enligt Eviras uppfattning nämnas i märkningarna på förpackningen till livsmedlet, men endast om inget annat vatten används i livsmedlet.

Märkningarna på källvatten ska också följa artikel 8 i direktivet (i texten hänvisas till naturligt mineralvatten, men artikeln i fråga gäller också källvatten).

Mineralämneshalten i många källvatten hålls stabil och därför är det möjligt att ange de karaktäristiska beståndsdelarnas exakta sammansättning också för källvatten förutsatt att uppgifterna inte vilseleder konsumenten. En eventuell variation i halterna ska beaktas i informationen som tillhandahålls konsumenterna och som grund för halterna ska stå tillräckligt färsk laboratorieanalyser. Om sammansättningsinformation tillhandahålls om källvatten, rekommenderar Evira att täckande information tillhandahålls om de karaktäristiska beståndsdelarna (bla. mineralämnena, fluoriden) i källvattnet.

4.6 Regelbunden tillsyn över verksamheten

Över verksamheten i en livsmedelslokal utövas regelbunden tillsyn som livsmedelslagen förutsätter. Kontrollernas frekvens och innehåll fastställs utgående från en riskvärdering. Utvärderingen av egenkontrollen beskrivs i punkt 7. För kvaliteten på källvattnet och för att källvattnet används och förvaras på påkallat sätt svarar den företagare i livsmedelskedjan, som vid tidpunkten i fråga förpackar, lagrar, transporterar, förmedlar och bjuder ut produkten för användning.

Om ett livsmedel eller förhållandena i en livsmedelslokal inte motsvarar kraven, ska livsmedelstillsynsmyndigheten vidta nödvändiga åtgärder. Evira har utarbetat anvisningen [100011](#) om hur administrativa tvångsmedel tillgrips.

5 NATURLIGT MINERALVATTEN

5.1 Anmälan om verksamheten

Innan naturligt mineralvatten släpps ut på marknaden ska företagaren ansöka om att Livsmedelssäkerhetsverket erkänner vattnet som naturligt mineralvatten. En förutsättning för erkännandet är att vattnet uppfyller kraven som uppställts i EU-direktiv 2009/54/EG.

En företagare som behandlar eller förpackar naturligt mineralvatten är skyldig att innan verksamheten inleds också lämna en sådan anmälan om livsmedelslokal som avses i 13 § livsmedelslagen till den kommunala livsmedelstillsynsmyndigheten senast fyra veckor innan verksamheten inleds. Anmälan ska åtföljas av en utredning över att kraven i EU-direktiv 2009/54/EG uppfylls dvs. erkännandehandlingarna.

På tillsynen över naturligt mineralvatten tillämpas på basen av lagstiftningen inte hälsoskyddslagstiftningen och sålunda inte heller författningarna om hushållsvattnets kvalitet.

5.2 Förutsättningar för verksamheten

Naturligt mineralvatten som utvunnits ur marken i Finland ska vara erkänt av Livsmedelssäkerhetsverket. En förutsättning för erkännandet är att mineralämneshalten är stabil. Evira anmäler erkända naturliga mineralvatten och återkallanden av erkännanden till Europeiska kommissionen. En [förteckning över erkända vatten](#) publiceras i Europeiska Unionens officiella tidning och på EU-kommissionens webbplats.

Erkännandet av vattnet som naturligt mineralvatten förutsätter:

1) Vattnet ska följa bestämmelserna i bilaga I till EU-direktiv 2009/54/EG.

Utvinning och utsläppande på marknaden av naturligt mineralvatten förutsätter:

- 1) Vattnet får utvinnas och förpackas endast i enlighet med bilaga II till EU-direktiv 2009/54/EG.
- 2) Vattnet ska uppfylla kvalitetskraven som uppställts i ovan nämnda direktiv (se punkt 5.3).
- 3) Vattnet har inte behandlats eller så har det endast behandlats på tillåtet sätt (se punkt 5.4).

Naturligt mineralvatten ska förpackas på det ställe där det utvinns. Naturligt mineralvatten kan inte transporteras till något annat ställe till exempel i en tankbil och förpackas där utan att det mister sitt status som naturligt mineralvatten. Naturligt mineralvatten kan användas vid tillverkning av andra livsmedel.

Lokalen där naturligt mineralvatten förpackas, behandlas eller lagras är en livsmedelslokal och den ska sålunda uppfylla de byggnadstekniska, tekniska och funktionella krav som livsmedelslagstiftningen förutsätter. Materialen som används för bortledning och behandling av vattnet ska vara så inerta dvs. icke ragerande att kvaliteten på vattnet i praktiken inte förändras på grund av materialet före förpackandet. Egenkontrollen ska vara tillräcklig i relation till verksamhetens omfattning och karaktär och den ska vara tillräcklig beaktande hela leveranskedjan (se punkt 7). Förpackningsmaterialen och märkningarna på förpackningarna ska motsvara kraven (se punkt 5.5 och 6).

Industriella mineralvatten

På marknaden finns en hel del icke smaksatta och smaksatta industriella mineralvatten. Vattnet som används som råvara i sådant mineralvatten är hushållsvatten som berikats med mineralsalter eller alkaliska jordsalter och smaksatts med t.ex. aromämnen. Vattnet som används i industriella mineralvatten ska uppfylla kraven i förordningen om hushållsvatten.

Enligt tidigare lagstiftning (HIMb 1658/1995, upphävt med förordning 166/2010) antogs industriella mineralvatten innehålla mineralsalter minst 500 mg/l. Numera finns inget sådant krav på den totala mängden mineraler utan vitaminerna, mineralämnena och de andra ämnena som ska tillsättas regleras av EU:s förordning om berikning [1925/2006](#). Evira har utarbetat en handbok om tillsynen över näringsmässig berikning [17059](#) och den följs vid tillverkning och marknadsföring av industriella mineralvatten.

5.3 Kraven på vattnets kvalitet och analyser

KVALITETSKRAV OCH KVALITETSREKOMMENDATIONER SOM GÄLLER NATURLIGT MINERALVATTEN

- EU-direktiv 2009/54 kvalitetskrav (artikel 5 och bilaga 1)
- JSM 166/2010 riktvärden för totalantalet mikroorganismer
- EU-direktiv 2003/40 gränsvärden och, om de överskrids, kan folkhälsan äventyras

Definitionen på naturligt mineralvatten och förutsättningarna för och kraven på tillämpandet av definitionen har behandlats i bilaga I till EU-direktiv 2009/54/EG. Som förutsättning för erkännandet ingår i bilagan geologiska och hydrologiska undersökningar, fysikaliska, kemiska och fysikalisk-kemiska undersökningar, mikrobiologiska analyser vid källan och farmakologiska, fysiologiska och kliniska analyser som vid behov ska göras av vattnet. Kraven på den mikrobiologiska kvaliteten framgår också av artikel 5 i ovan nämnda direktiv.

Behovet av att undersöka de kemiska, fysikalisk och mikrobiologiska variablerna och dessas tillräcklighet i egenkontrollen efter erkännandet ska fastställas tillsammans med livsmedelstillsynsmyndigheten beaktande verksamhetens omfattning och eventuella riskfaktorer som härstammar från omgivningen såsom eventuella föroreningskällor.

Naturligt mineralvatten ska alltid följa de mikrobiologiska kvalitetskraven (2009/54/EG, artikel 5) vid källan och när det marknadsförs. Totala antalet mikroorganismer ska bestämmas inom 12 timmar efter förpackandet och vattnet ska förvaras i $+4 \pm 1$ °C under dessa 12 timmars tid. Under marknadsföringen görs analyser tillräckligt ofta enligt egenkontrollen. Analysfrekvensen ska alltid utvärderas skilt för varje företagare.

Vattnets väsentliga egenskaper ska analyseras med ackrediterade metoder i ett sådant godkänt laboratorium som avses i 5 kapitlet livsmedelslagen.

På förpackningen till förpackat naturligt mineralvatten ska anges minsta hållbarhetstiden (bäst före datummärknings). Enligt Eviras handbok om livsmedelsinformation ([17068](#)) kan ett livsmedel saluhållas och användas också efter "bäst före" -datumet under förutsättning att dess kvalitet inte väsentligt försämrats. Denna regel gäller också för naturliga mineralvatten. Ansvar för kvaliteten på det naturliga mineralvattnet ligger då hos den som saluhåller eller överlåter vattnet.

5.4 Behandling av vattnet

Möjligheterna att behandla naturligt ineralvatten är noggrant begränsade. Behandling är tillåtet endast i enlighet med EU-direktiv 2009/54/EG och författningar som givits med stöd av det.

Företagaren ska informera livsmedelstillsynsmyndigheten om behandlingen av naturligt mineralvatten innan behandlingen inleds.

Av artikel 4 i EU-direktiv 2009/54/EG framgår vilka behandlingssätt som är tillåtna. Om tillåtna metoder ingår stadganden också i EU-direktiv 2003/40/EG (villkoren för behandling av naturliga mineralvatten och källvatten med ozonberikad luft) och i EU-förordning 115/2010 (villkoren för användning av aktiverad aluminiumoxid för att avlägsna fluorid från naturliga mineralvatten och källvatten).

Vattnets sammansättning av karaktäristiska beståndsdelar får inte ändras av behandlingen. Enligt samma princip kan man agera också om vattnet innehåller andra skadliga beståndsdelar. Behandlingsteknikerna ska vara godkända av kommissionen.

Om naturligt mineralvatten marknadsförs som naturligt mineralvatten, får endast koldioxid tillsättas i vattnet. Gasen som används ska till sin renhet vara lämplig för användning i livsmedel. Om tilläggskraven på bubblande naturliga mineralvatten ges mer information i EU-direktiv 2009/54/EG artikel 7, bilaga I, stycke III.

Desinficeringsbehandling av vattnet är förbjudet. Om åtgärderna i sådana situationer, då källan till det naturliga mineralvattnet är mikrobiologiskt förorenad, har berättats i punkt sju i denna anvisning.

5.5 Märkningarna på förpackningarna

Behållare som används som förpackning för naturligt mineralvatten ska vara försedda med en sådan tillslutning att den hindrar förfalskning eller förorening (EU-direktiv 2009/54/EG, artikel 6).

Naturligt mineralvatten ska förses med följande märkning:

1. De allmänna märkningar som EU:s förordning 1169/2011 om livsmedelsinformation förutsätter. (art. 9). Kraven på näringsdeklarationen som förordningen förutsätter tillämpas inte på naturliga mineralvatten (art. 29).
2. Märkningarna som JSMf 834/2014 om tillhandahållande av livsmedelsinformation till konsumenterna, såsom 4 § språkraven och 5 § partikoden.
3. EU-direktiv 2009/54/EG reglerar också informationen som ska ges i märkningarna på naturligt mineralvatten:
 - a. Varubeteckningen ska vara "naturligt mineralvatten" eller "naturligt mineralvatten med naturlig kolsyra", naturligt mineralvatten som berikats med gas från källan" eller "kolsyrat naturligt mineralvatten" (artikel 7, stycke 1.).
 - b. Det naturliga mineralvattnets analytiska sammansättning (vattnets karaktäristiska beståndsdelar/ämnen, artikel 7, stycke 2.a).

Om vattnet behandlats med ozonberikad luft, ska följande märkning finnas i närheten av uppgiften om den analytiska sammansättningen: "Vattnet har genomgått en godkänd behandling med ozonberikad luft" (EU-direktiv 2003/40/EY, artikel 6)

Om fluorid har avlägsnats från naturligt mineralvatten i enlighet med EU-förordning 115/2010, ska följande märkning finnas i närheten av uppgiften om den analytiska sammansättningen: "Vatten behandlat med en tillåten adsorptionsmetod" (EU-förordning 115/2010, artikel 4).

Om vattnets fluoridhalt är högre än 1,5 mg/l, ska följande i tydlig och klar skrift anges i närheten av varubeteckningen: "Innehåller mer än 1,5 mg/l fluorid: bör inte intas re-

gelbundet av spädbarn och barn under sju år”. Vattnet ska då också försees med en uppgift om den faktiska fluorhalten i samband med den fysikalisk-kemiska sammansättningen av de karaktäristiska beståndsdelarna. ([2003/40/EG](#), artikel 4).

- c. Platsen där källan utnyttjas och källans namn (artikel 7, stycke 2 b).
- d. Uppgifter om alla behandlingar av vattnet som är tillåtna i artikel 4 stycke 1 b och c i direktivet (artikel 7, stycke 2).
- e. Om koldioxiden helt eller delvis avlägsnats från naturligt mineralvatten med hjälp av enbart fysikaliska metoder, ska varubeteckningen allt enligt fallet också innehålla uppgiften ”fullständigt befriat från kolsyra” eller ”delvis befriat från kolsyra” (artikel 7, stycke 1, 2 mom.).
- f. Vatten som erkänts som naturligt mineralvatten kan marknadsföras under endast en handelsbeteckning (artikel 8, stycke 2). Evira har tolkat saken så, att man med förbudet att använda flera handelsbeteckningar här särskilt avser att den som innehar vattenkällan/förpackar vattnet inte får använda flera varumärken för ett och samma vatten. Att en butikskedja till exempel saluhåller naturligt mineralvatten under sitt eget namn och samtidigt saluhåller samma vatten under förpackarens egen handelsbeteckning anses i princip ändå inte vara användning av flera varumärken. Också i märkningarna på förpackningen till sådant naturligt ”private label” -mineralvatten ska finnas uppgifter om platsen där källan utnyttjas och källans namn och konsumenten får inte vilseledas.

Naturligt mineralvatten kan inte heller marknadsföras som sedvanligt källvatten.

- g. Uttrycken och kraven som föreskrivits i artikel 9 framgår av bilaga III.

Om naturligt mineralvatten används som råvara i ett livsmedel, kan det nämnas i märkningarna på förpackningen till livsmedlet, men endast om inget annat vatten används i livsmedlet.

På förpackningar eller i märkningar liksom i all reklam är det förbjudet att använda sådana uppgifter, beteckningar, firmamärken, märkesnamn, bilder eller andra sinnebilder, oavsett om de är beskrivande eller inte, som a) i fråga om naturligt mineralvatten antyder en egenskap som vattnet inte besitter, särskilt i fråga om dess ursprung, dagen då det blev godkänt för att exploateras, analysresultat eller liknande hänvisningar till äkthetsgarantier.

Alla uppgifter som tillskriver att naturligt mineralvatten förebyggande, behandlande eller botande egenskaper när det gäller mänskliga sjukdomar är förbjudna. De uppgifter som räknas upp i bilaga III till EU-direktiv 2009/54/EG godkänns ändå, om de uppfyller tillämpliga kriterier som fastställt i bilagan i fråga. Mer om de frivilliga uppgifterna i artikel 9.

5.6 Regelbunden tillsyn över verksamheten

Över verksamheten i en livsmedelslokal utövas regelbunden tillsyn som livsmedelslagen förutsätter. Kontrollernas frekvens och innehåll fastställs utgående från en riskvärdering. Utvärderingen av egenkontrollen och avvikande analysresultat beskrivs i punkt 7. För kvaliteten på det naturliga mineralvattnet och för att vattnet används och förvaras på påkallat sätt svarar den företagare i livsmedelskedjan, som vid tidpunkten i fråga förpackar, lagrar, transporterar, förmedlar och bjuder ut produkten för användning.

Om ett livsmedel eller förhållandena i en livsmedelslokal inte motsvarar kraven, ska livsmedels-tillsynsmyndigheten vidta nödvändiga åtgärder. Evira har utarbetat anvisningen [100011](#) om hur administrativa tvångsmedel tillgrips.

6 FÖRPACKANDET OCH FÖRPACKNINGSMATERIALEN

Materialen som används för förpackning av vattnet ska uppfylla kraven som uppställts på material och produkter som kommer i kontakt med livsmedel. Allmänna krav på alla livsmedelskontaktmaterial har uppställts i EU-förordning [1935/2004](#). Enligt den får livsmedelskontaktmaterial under förutsebara förhållanden inte överföra sådana beståndsdelar till livsmedel som skulle kunna utgöra en fara för människors hälsa, medföra en oacceptabel förändring av livsmedelns sammansättning eller medföra en försämring av deras organoleptiska egenskaper.

Utöver förordningen 1935/2004 ska livsmedelskontaktmaterial följa eventuella materialspecifika författningar. Materialspecifika författningar förekommer för närvarande endast för några olika material, såsom plast 10/2011 (EU), återvunnen plast 282/2008 (EU), regenererad cellulosafilem 697/2005 (HIM) keramik 165/1996 (HIM) jämte aktiva och intelligenta material 450/2009 (EU). [Lagstiftningen](#) om livsmedelskontaktmaterial har i sin helhet räknats upp på JSM:s webbplats.

Konsumentförpackningarna med vatten är huvudsakligen tillverkade av plast och ska då uppfylla kraven i plastförordningen. Vatten kan ändå förpackas åtminstone t.ex. i förpackningar av metall eller i förpackningar tillverkade av flerskiktsparkong. Eftersom materialspecifik lagstiftning inte existerar för dem, ska den som tillverkat eller infört kontaktmaterialet påvisa materialets säkerhetsreferenser på något annat sätt till exempel genom att hänvisa till något EU-lands nationella lagstiftning eller rekommendationer, branschorganisationers rekommendationer och anvisningar eller lagstiftningen i länder utanför EU.

För att den som förpackar vattnet ska kunna vara säker på att material och produkter överensstämmer med kraven och lämpar sig för förpackning av vatten, ska förpackaren be den som levererat materialen och produkterna (tillverkaren eller importören) om handlingar som påvisar att förpackningsmaterialen överensstämmer med kraven och är lämpliga. I dessa handlingar försäkrar tillverkaren eller importören att materialen och produkterna uppfyller kraven i ovan nämnda ramförordning och den materialspecifika lagstiftningen eller annan säkerhetsreferens och företer grunder för sin försäkran. Av handlingarna ska framgå för vilken typ av livsmedelskontaktmaterial eller produkten lämpar sig (livsmedelstypen, temperaturen, kontakttiden) och med vilka undersökningar saken säkerställts. Om det vid tillverkning av ett material använts sådana beståndsdelar, för vilka ett gränsvärde fastställts i lagstiftningen, ska detta anges i handlingen. Likaså ska anges om det vid tillverkning av materialet använts livsmedelstillsatser (dual-use tillsatser).

I plastförordningen har ställts krav på innehållet i handlingen som påvisar plastmaterialets överensstämmelse med kraven (förklaring om överensstämmelse, declaration of compliance). Om andra material ska bes om motsvarande information.

Om tillsynen över livsmedelskontaktmaterial och om påvisandet av att sådana material överensstämmer med kraven har utarbetats Eviras anvisning [17018](#). Tillsynen över kontaktmaterial i livsmedelslokaler regleras också av [Oiva-anvisningarna](#) (anvisning nr 14.1).

Lagstiftningen om livsmedelskontaktmaterial tillämpas inte på bestående material i offentliga och privata vattenverk. En företagare som förpackar och behandlar vatten ska ändå använda material som lämpar sig för kontakt med hushållsvatten i en eventuell brunn, vid bortledning av vattnet och i utrustning för behandling av vattnet. Användning av så icke reagerande material som möjligt säkerställer att vattnet inte förändras före förpackandet. Materialen som används i utrustningen för behandling av vattnet ska uppfylla kraven i förordningen om hushållsvatten 1352/2015 20 § och hälsoskyddslagen 763/1994. Valvira ger vid behov anvisningar om materialen i utrustning för behandling av vatten.

7 EGENKONTROLLEN OCH AVVIKANDE ANALYSRESULTAT

Egenkontrollen

En företagare som förpackar vatten ska ha en plan för egenkontroll som bygger på utvärdering och hantering av riskerna. Vid utvärdering av riskerna ska också förhållandena i omgivningen kring vattentäkten och riskerna som de medför med tanke på vattnets kvalitet, såsom eventuella källor till förorening av vattentäkten, beaktas. Andra eventuella risker som beror på verksamheten kan till exempel vara återvändsgränder i fastighetens ledningsnät, där vattnet inte byts ut, ledningsnät och utrustning som är svår att rengöra, dåliga rengöringsrutiner och material som inte så bra lämpar sig för ändamålet. Vid riskvärdering ska också till exempel förpackningarnas hållbarhet och lämplighet för transport och konsumentbruk och förhindrandet av att vattnet förorenas under behandlingen beaktas.

En eventuell behandling av vattnet i livsmedelslokalen, dess inverkan på vattnet som förpackas och underhållet av behandlingen ska beskrivas i egenkontrollen.

Livsmedelsföretagaren ska försäkra sig om att vattenledningsarbetena som görs inne i livsmedelslokalen utförs på ett hygieniskt sätt och att arbetstagarens yrkesskicklighet är tillräcklig. Det samma gäller företagare som använder en egen brunn.

En företagare som lagrar, förmedlar och erbjuder förpackat vatten till slutanvändaren ska se till att flaskor och behållare förvaras och rengörs på påkallat sätt.

I egenkontrollen ska ingå en provtagningsplan för uppföljning av kvaliteten på vattnet som ska förpackas och har förpackats och för fastställande och säkerställande av minsta hållbarhetstiden. Det är ändamålsenligt att lägga tyngdpunkten i provtagningen på undersökning av kvaliteten på vattnet som just förpackats, eftersom man så får information om kvaliteten i början av leveranskedjan och företagaren så snabbare kan reagera på förändringar i vattnets kvalitet. Omsättandet av undersökningarna i praktiken blir så också lättare. Undersökningarna som ska göras nära bäst före -datummärkningen berättar framför allt om hållbarheten hos vattnet i fråga och hjälper företagaren att fastställa en korrekt minsta hållbarhetstid. Undersökningarna som enligt förordningen om hushållsvatten ska göras för förpackat hushållsvattens och källvattens del ska beaktas i egenkontrollprovtagningen.

För en egen vattentäkts del ska i planen för egenkontroll också beaktas de variabler som på grund av lokala miljörisker ska följas upp och med vilka verksamhetsidkaren för tillsynsmyndigheten kan påvisa att hans produkt inte medför någon sanitär olägenhet. Sådana eventuella variabler som ska följas upp kan vara t.ex.: PAH-föreningar (polycykliska aromatiska kolväten, VOC-föreningar (flyktiga organiska föreningar), THM-föreningar (trihalometaner) och pesticider.

Det är att rekommendera att de som förpackar källvatten eller naturligt mineralvatten gör s.k. trenduppföljning för några indikatorstorheters del. Så kan förpackaren följa upp i vilken riktning analysresultaten utvecklas och vidta nödvändiga korrigerande åtgärder i tid. Användning av kontinuerliga mätare (såsom pH- och grumlighetsmätare) är likaså att rekommendera.

På provtagningsfrekvensen inom egenkontrollen inverkar bl.a. verksamhetens omfattning, eventuella behandlingar av vattnet och det, hur ofta prover som förordningen 1352/2015 om hushållsvatten förutsätter tas av vattentäkten. För de kemiska bestämningarnas del, om inga problem förekommit, kan det för hushållsvatten och källvatten som ska förpackas räcka med de regelbundna prover som ska tas på basen av förordningen om hushållsvatten. I egenkontrollen ingår då att resultaten av analyserna i fråga regelbundet levereras till den som förpackar vattnet.

Hos en liten företagare, där mängden vatten som ska förpackas blir liten och vatten levereras till ett begränsat område, kan också en del av de mikrobiologiska bestämningarna ersättas med den provtagning som förordningen om hushållsvatten förutsätter.

Då det rör sig om källvatten eller naturligt mineralvatten ska beaktas att egenkontrollprovtagningen omfattar de mikrobiologiska undersökningar som EU-direktiv 2009/54/EG förutsätter. En del av undersökningarna ska också inriktas på bäst före -datummärkningen så att man kan försäkra sig om att källvattnet eller det naturliga mineralvattnet bibehåller sin goda mikrobiologiska kvalitet under hela marknadsföringen.

Av bilaga 1 till denna anvisning framgår i tabellform vilka kvalitetskraven och kvalitetsrekommendationerna för hushållsvatten, källvatten och naturligt mineralvatten som ska förpackas eller har förpackats är.

Avvikande analysresultat

Om mikrober eller ämnen som strider mot kvalitetskraven påträffas i förpackat vatten, ska förpackandet av vattnet omedelbart upphöra.

Stället som är osaken till felet ska utredas. Det måste utredas om föroreningen beror på rörledningssystemet, om det rör sig om förorening i efterhand under förpackandet eller om själva vattenkällan är förorenad. Det måste också vidtas de nödvändiga åtgärder som felet kräver, såsom avbrott i verksamheten, återkallelser och eliminering av orsaken till problemet.

I åtgärderna ingår också att utreda egenkontrollbokföringen och provresultaten och utvärdera behovet av provtagning. Ett fel i vattnets kvalitet som konstaterats före förpackandet ska utredas i samarbete med företagaren och den kommunala livsmedelstillsyns- och hälsoskyddsmyndigheten.

Vid behov kan rörledningarna rengöras och desinficeras. Då det rör sig om källvatten eller naturligt mineralvatten och själva källan är förorenad, kan vattnet i den inte längre användas, eftersom alla desinficeringsbehandlingar av vattnet är förbjudna enligt EU-direktiven 2009/54/EG och 2003/40/EG.

En del av gränsvärdena som fastställts för förpackat vatten är rekommendationer. I sådana fall, då gränsvärdena som rekommenderats överskrids, ska företagaren utreda orsaken till förändringen och vid behov tillsammans med livsmedelstillsynsmyndigheten utvärdera behovet av åtgärder. Totala antalet mikroorganismer ökar i allmänhet alltid under livsmedelskedjan. Om totala antalet mikroorganismer ökar exceptionellt mycket och i synnerhet om detta upprepas, ska utredas vad försämringen av kvaliteten beror på. Det kan till exempel röra sig om felaktig förvaring efter bäst före -datummärkningen, förvaring i ljust och varmt eller extern kontamination. Enbart utgående från en ökning av totala antalet mikroorganismer i vattnet kan inte konstateras att vattnet medför sanitär olägenhet, men avvikelser berättar att kvaliteten försvagats i livsmedelskedjan.

BILAGOR

Bilaga 1: Kvalitetskrav och kvalitetsrekommendationer för hushållsvatten, källvatten och naturligt mineralvatten som ska förpackas eller har förpackats.

Tabell 1. Mikrobiologiska och kemiska krav och rekommendationer som gäller hushållsvatten (även källvatten) som ska förpackas

Parameter som ska undersökas	Kvalitetskrav SHMF 1352/2015, bilaga 1, punkt 1 (tabellerna 1-3)	Kvalitetsrekommendation SHMF 1352/2015, bilaga 1, punkt 1 (tabell 4)	Tilläggskrav på hushållsvatten som ska saluhållas i flaskor eller behållare SHMF 1352/2015, bilaga 1, punkt 2 (tabell 5)	Tilläggsrekommendationer om hushållsvatten som ska saluhållas i flaskor eller behållare SHMF 1352/2015, bilaga 1, punkt 2 (tabell 6)	Kvalitetskrav JSMf 166/2010 den mikrobiologiska kvaliteten under marknadsföring (riktvärde)	Kvalitetskrav 2009/54/EG, artikel 5 på utvinningsplatsen och under marknadsföringen	Beståndsdelar som av naturliga mineralvatten och gränsvärden och, om de överskrids, kan det äventyra folkhälsan 2003/40/EG, bilaga 1	Gränsvärden för rester som orsakats av att naturliga mineralvatten och källvatten behandlats med ozonbrikad luft 2003/40/EG, bilaga III
	Hushållsvatten och källvatten	Hushållsvatten och källvatten	Hushållsvatten och källvatten	Hushållsvatten och källvatten	Förpackat naturligt mineralvatten, hushållsvatten och källvatten	Naturligt mineralvatten vid förpackningstidpunkten	Naturligt mineralvatten och källvatten vid förpackningstidpunkten	
Mikrobiologiska parametrar								
	Inga mikroorganismer, parasiter eller beståndsdelar som orsakar sanitär olägenhet					Inga parasiter eller patogener		
E. coli	0 cfu/100 ml		0 cfu/250 ml			0 cfu/250 ml		
Enterokocker	0 cfu/100 ml		0 cfu/250 ml	-		-		
Pseudomonas aeruginosa			0 cfu/250 ml			0 cfu/250 ml		
Antal mikroorganismer 37 °C 24 h		Inga ovanliga förändringar			50 000 cfu/ml (under marknadsföringen)	Före buteljering -20 cfu/ml Efter buteljering ** - 100 cfu/ml		

* Se en anmärkning i förordningen

** Se två anmärkningar i förordningen

*** Efsa Opinion (limits for boron and fluoride in natural mineral waters (Question no EFSA-Q-2003-21), Adopted on 22 June 2005

Tabell 1. Mikrobiologiska och kemiska krav och rekommendationer som gäller hushållsvatten (även källvatten) som ska förpackas

Parameter som ska undersökas	Kvalitetskrav SHMF 1352/2015, bilaga 1, punkt 1 (tabellerna 1-3)	Kvalitetsrekommendation SHMF 1352/2015, bilaga 1, punkt 1 (tabell 4)	Tilläggskrav på hushållsvatten som ska saluhållas i flaskor eller behållare SHMF 1352/2015, bilaga 1, punkt 2 (tabell 5)	Tilläggsrekommendationer om hushållsvatten som ska saluhållas i flaskor eller behållare SHMF 1352/2015, bilaga 1, punkt 2 (tabell 6)	Kvalitetskrav JSMF 166/2010 den mikrobiologiska kvaliteten under marknadsföring (riktvärde)	Kvalitetskrav 2009/54/EG, artikel 5 på utvinningsplatsen och under marknadsföringen	Beståndsdelar som av naturliga mineralvatten och gränsvärden och, om de överskrids, kan det äventyra folkhälsan 2003/40/EG, bilaga 1	Gränsvärden för rester som orsakats av att naturliga mineralvatten och källvatten behandlats med ozonbrikad luft 2003/40/EG, bilaga III
					Förpackat naturligt mineralvatten, hushållsvatten och källvatten	Naturligt mineralvatten vid förpackningstidpunkten	Naturligt mineralvatten och källvatten vid förpackningstidpunkten	
Antal mikroorganismer 37 °C 24 h	Hushållsvatten och källvatten	Hushållsvatten och källvatten	Hushållsvatten och källvatten	Hushållsvatten och källvatten	50 000 pmy/ml (markkinoinninnaikana)	Naturligt mineralvatten och källvatten	Naturligt mineralvatten och källvatten vid förpackningstidpunkten	
Koliforma bakterier		0 pmy/100 ml	20 pmy/ml	0 pmy/250 ml		Ennen pullottamista - 5 pmy/ml		
Cl. Perfringens *		0 pmy/100 ml				Pullottamisen jälkeen ** - 20 pmy/ml		
Sporbildande sulfitreducerande klostrider								
Fekala streptokocker						0 pmy/50 ml		
						0 pmy/250 ml		
Parametrar								
Akrylamid *	0,1 µg/l					0,1 µg/l		
Antimon	5 µg/l					5 µg/l	5 µg/l	

* Se en anmärkning i förordningen

** Se två anmärkningar i förordningen

*** Efsa Opinion (limits for boron and fluoride in natural mineral waters (Question no EFSA-Q-2003-21), Adopted on 22 June 2005

Tabell 1. Mikrobiologiska och kemiska krav och rekommendationer som gäller hushållsvatten (även källvatten) som ska förpackas

Parameter som ska undersökas	Kvalitetskrav SHMF 1352/2015, bilaga 1, punkt 1 (tabellerna 1-3)	Kvalitetsrekommendation SHMF 1352/2015, bilaga 1, punkt 1 (tabell 4)	Tilläggskrav på hushållsvatten som ska saluhållas i flaskor eller behållare SHMF 1352/2015, bilaga 1, punkt 2 (tabell 5)	Tilläggsrekommendationer om hushållsvatten som ska saluhållas i flaskor eller behållare SHMF 1352/2015, bilaga 1, punkt 2 (tabell 6)	Kvalitetskrav JSMf 166/2010 den mikrobiologiska kvaliteten under marknadsföringen (riktvärde)	Kvalitetskrav 2009/54/EG, artikel 5 på utvinningsplatsen och under marknadsföringen	Beståndsdelar som av naturliga mineralvatten och gränsvärden och, om de överskrids, kan det äventyra folkhälsan 2003/40/EG, bilaga 1	Gränsvärden för rester som orsakats av att naturliga mineralvatten och källvatten behandlats med ozonbrikad luft 2003/40/EG, bilaga III
Arsenik	Hushållsvatten och källvatten 10 µg/l	Hushållsvatten och källvatten	Hushållsvatten och källvatten	Hushållsvatten och källvatten	Förpackat naturligt mineralvatten, hushållsvatten och källvatten	Naturligt mineralvatten vid förpackningstidpunkten	Naturligt mineralvatten och källvatten vid förpackningstidpunkten	
Barium								
Bensen	1,0 µg/l							
Benso(a)pyren	0,01, µg/l							
Bor	1,0 mg/l					1,0 mg/l	1,0 mg/kg	
Bromat *	10 µg/l					1,0 mg/l	1,5 mg/l***	
1,2-dikloretan	3,0 µg/l					10 µg/l		
Kvicksilver	1,0 µg/l					3,0 µg/l		
Epiklorhydrin *	0,1 µg/l					1,0 µg/l	1,0 µg/l	
Fluorid	1,5 mg/l					0,1 µg/l		
Kadmium	5,0 µg/l					1,5 mg/l	5,0 mg/l	
Klorfenoler tot. *	10 µg/l					5,0 µg/l	3,0 µg/l	
Krom	50 µg/l					10 µg/l		
Koppar *	2,0 mg/l					50 µg/l	50 µg/l	
Bly *	10 µg/l					2,0 mg/l	1,0 mg/l	
Nickel *	20 µg/l					10 µg/l	20 µg/l	

* Se en anmärkning i förordningen

** Se två anmärkningar i förordningen

*** Efsa Opinion (limits for boron and fluoride in natural mineral waters (Question no EFSA-Q-2003-21), Adopted on 22 June 2005

Tabell 1. Mikrobiologiska och kemiska krav och rekommendationer som gäller hushållsvatten (även källvatten) som ska förpackas

Parameter som ska undersökas	Kvalitetskrav SHMF 1352/2015, bilaga 1, punkt 1 (tabellerna 1-3)	Kvalitetsrekommendation SHMF 1352/2015, bilaga 1, punkt 1 (tabell 4)	Tilläggskrav på hushållsvatten som ska saluhållas i flaskor eller behållare SHMF 1352/2015, bilaga 1, punkt 2 (tabell 5)	Tilläggsrekommendationer om hushållsvatten som ska saluhållas i flaskor eller behållare SHMF 1352/2015, bilaga 1, punkt 2 (tabell 6)	Kvalitetskrav JSMf 166/2010 den mikrobiologiska kvaliteten under marknadsföringen (riktvärde)	Kvalitetskrav 2009/54/EG, artikel 5 på utvinningsplatsen och under marknadsföringen	Beståndsdelar som av naturliga mineralvatten och gränsvärden och, om de överskrids, kan det äventyra folkhälsan 2003/40/EG, bilaga 1	Gränsvärden för rester som orsakats av att naturliga mineralvatten och källvatten behandlats med ozonbrikad luft 2003/40/EG, bilaga III
					Förpackat naturligt mineralvatten, hushållsvatten och källvatten	Naturligt mineralvatten vid förpackningstidpunkten	Naturligt mineralvatten och källvatten vid förpackningstidpunkten	
Nitrat (NO ₃) *	50 mg/l		Hushållsvatten och källvatten	Hushållsvatten och källvatten		50 mg/l	50 mg/l	
Nitrit (NO ₂) *	0,5 mg/l					0,5 mg/l	0,1 mg/l	
Polycykliska aromatiska kolväten *	0,1 µg/l					0,1 µg/l		
Selen	10 µg/l					10 µg/l	10 µg/l	
Cyanider	50 µg/l					50 µg/l	70 µg/l	
Tetrakloreten och trikloreten tot.	10 µg/l					10 µg/l		
Bekämpningsmedel **	0,1 µg/l					0,1 µg/l		
Bekämpningsmedel tot. *	0,50 µg/l					0,50 µg/l		
Trihalometaner tot. **	100 µg/l					100 µg/l		
Uran	30 µg/l					30 µg/l		

* Se en anmärkning i förordningen

** Se två anmärkningar i förordningen

*** Efsa Opinion (limits for boron and fluoride in natural mineral waters (Question no EFSA-Q-2003-21), Adopted on 22 June 2005

Tabell 1. Mikrobiologiska och kemiska krav och rekommendationer som gäller hushållsvatten (även källvatten) som ska förpackas

Parameter som ska undersökas	Kvalitetskrav SHMF 1352/2015, bilaga 1, punkt 1 (tabellerna 1-3)	Kvalitetsrekommendation SHMF 1352/2015, bilaga 1, punkt 1 (tabell 4)	Tilläggskrav på hushållsvatten som ska saluhållas i flaskor eller behållare SHMF 1352/2015, bilaga 1, punkt 2 (tabell 5)	Tilläggsrekommendationer om hushållsvatten som ska saluhållas i flaskor eller behållare SHMF 1352/2015, bilaga 1, punkt 2 (tabell 6)	Kvalitetskrav JSMf 166/2010 den mikrobiologiska kvaliteten under marknadsföring (riktvärde)	Kvalitetskrav 2009/54/EG, artikel 5 på utvinningsplatsen och under marknadsföring	Beståndsdelar som av naturliga mineralvatten och gränsvärden och, om de överskrids, kan det äventyra folkhälsan 2003/40/EG, bilaga 1	Gränsvärden för rester som orsakats av att naturliga mineralvatten och källvatten behandlats med ozonbrikad luft 2003/40/EG, bilaga III
Vinylklorid	Hushållsvatten och källvatten 0,50 µg/l	Hushållsvatten och källvatten	Hushållsvatten och källvatten	Hushållsvatten och källvatten	Förpackat naturligt mineralvatten, hushållsvatten och källvatten	Naturligt mineralvatten vid förpackningstidpunkten	Naturligt mineralvatten och källvatten vid förpackningstidpunkten	Naturligt mineralvatten och källvatten vid förpackningstidpunkten
Organiskt kol totalt (TOC)	inga ovanliga förändringar	inga ovanliga förändringar	Hushållsvatten och källvatten	Hushållsvatten och källvatten	Hushållsvatten och källvatten	Naturligt mineralvatten vid förpackningstidpunkten	Naturligt mineralvatten vid förpackningstidpunkten	Naturligt mineralvatten vid förpackningstidpunkten
pH	6,5-9,5	inga ovanliga förändringar	4,5-9,5	4,5-9,5	Hushållsvatten och källvatten	Naturligt mineralvatten vid förpackningstidpunkten	Naturligt mineralvatten vid förpackningstidpunkten	Naturligt mineralvatten vid förpackningstidpunkten
Lukt och smak	inga ovanliga förändringar	inga ovanliga förändringar	inga ovanliga förändringar	inga ovanliga förändringar	Hushållsvatten och källvatten	Naturligt mineralvatten vid förpackningstidpunkten	Naturligt mineralvatten vid förpackningstidpunkten	Naturligt mineralvatten vid förpackningstidpunkten
Grumlighet	inga ovanliga förändringar	inga ovanliga förändringar	inga ovanliga förändringar	inga ovanliga förändringar	Hushållsvatten och källvatten	Naturligt mineralvatten vid förpackningstidpunkten	Naturligt mineralvatten vid förpackningstidpunkten	Naturligt mineralvatten vid förpackningstidpunkten
Färg	inga ovanliga förändringar	inga ovanliga förändringar	inga ovanliga förändringar	inga ovanliga förändringar	Hushållsvatten och källvatten	Naturligt mineralvatten vid förpackningstidpunkten	Naturligt mineralvatten vid förpackningstidpunkten	Naturligt mineralvatten vid förpackningstidpunkten
Aluminium	200 µg/l	200 µg/l	200 µg/l	200 µg/l	Hushållsvatten och källvatten	Naturligt mineralvatten vid förpackningstidpunkten	Naturligt mineralvatten vid förpackningstidpunkten	Naturligt mineralvatten vid förpackningstidpunkten
Ammonium (NH ₄ ⁺)	0,50 mg/l	0,50 mg/l	0,50 mg/l	0,50 mg/l	Hushållsvatten och källvatten	Naturligt mineralvatten vid förpackningstidpunkten	Naturligt mineralvatten vid förpackningstidpunkten	Naturligt mineralvatten vid förpackningstidpunkten

* Se en anmärkning i förordningen

** Se två anmärkningar i förordningen

*** Efsa Opinion (limits for boron and fluoride in natural mineral waters (Question no EFSA-Q-2003-21), Adopted on 22 June 2005

Tabell 1. Mikrobiologiska och kemiska krav och rekommendationer som gäller hushållsvatten (även källvatten) som ska förpackas

Parameter som ska undersökas	Kvalitetskrav SHMF 1352/2015, bilaga 1, punkt 1 (tabellerna 1-3)	Kvalitetsrekommendation SHMF 1352/2015, bilaga 1, punkt 1 (tabell 4)	Tilläggskrav på hushållsvatten som ska saluhållas i flaskor eller behållare SHMF 1352/2015, bilaga 1, punkt 2 (tabell 5)	Tilläggsrekommendationer om hushållsvatten som ska saluhållas i flaskor eller behållare SHMF 1352/2015, bilaga 1, punkt 2 (tabell 6)	Kvalitetskrav JSMf 166/2010 den mikrobiologiska kvaliteten under marknadsföring (riktvärde)	Kvalitetskrav 2009/54/EG, artikel 5 på utvinningsplatsen och under marknadsföring	Beståndsdelar som av naturliga mineralvatten och gränsvärden och, om de överskrids, kan det äventyra folkhälsan 2003/40/EG, bilaga 1	Gränsvärden för rester som orsakats av att naturliga mineralvatten och källvatten behandlats med ozonbrikad luft 2003/40/EG, bilaga III
					Förpackat naturligt mineralvatten, hushållsvatten och källvatten	Naturligt mineralvatten vid förpackningstidpunkten	Naturligt mineralvatten och källvatten vid förpackningstidpunkten	
Oxiderbarhet (CODMnO2) *		5,0 mg/l	Hushållsvatten och källvatten	Hushållsvatten och källvatten				
Klorid **		250 mg/l						
Mangan		50 µg/l				0,5 mg/l		
Natrium		200 mg/l						
Järn		200 µg/l						
Radon **		300 Bq/l						
Sulfat **		250 mg/l						
Konduktivitet *		under 2500 µS/em						
Upplöst ozon								50 µg/l
Bromater								3 µg/l
Bromoformer								1 µg/l

* Se en anmärkning i förordningen

** Se två anmärkningar i förordningen

*** Efsa Opinion (limits for boron and fluoride in natural mineral waters (Question no EFSA-Q-2003-21), Adopted on 22 June 2005

